

Plán hodiny na větné členy

- Budeme v textech hledat, **kdo něco dělá, kdy, kde.**
- **Zahrajte si překládačku.** *Motivace pro děti a upozornění na to, že často potřebujeme sdělovat, kdo, kdy a kde, co dělá. Děti mají k dispozici proužky papíru, na které odshora píšou vždy odpověď na jednu otázku, pak papír přeloží a pošlou sousedovi, napíšou odpověď na další otázku a pošlou sousedovi...*
 1. Kdo?
 2. Co dělal?
 3. Kde?
 4. Kdy?
 5. S kým?

- **Postup výkladu větných členů.**

Děti se učí větné členy postupně, nejprve se snaží najít ve větě, co kdo **dělá**. Potom hledají, **kdo** to dělá. Dále **kde** a **kdy** a nakonec, **co** k tomu potřebuje. Nakonec hledají děti to, **co, kdo, kde** a **kdy** dělá a **co** k tomu potřebuje přímo v uceleném textu.

1. Hledáme, kdo něco **dělá**. Děti doplňují do tabulky z vět, kdo něco **dělá**, řídí se příkladem.

Liška **vidí**. Liška běží. Ještěrka se dívá. Veverka skáče. Sýkora létá.

	Co kdo dělá = přísudek
Liška	vidí .
Liška	
Ještěrka	
Veverka	
Sýkora	

Podtrhněte, kdo něco **dělá = přísudek.**

- Liška vidí.
- Sýkory zpívají (pějí), proto patří do skupiny pěvců.

2. Hledáme, **kdo** něco dělá. Děti doplňují do tabulky z vět, co **kdo** dělá, řídí se příkladem.

Liška vidí. Liška běží. Ještěrka se dívá. Veverka skáče. Sýkora létá.

Kdo co dělá? = podmět	

Liška	vidí.
	běží.
	se dívá.
	skáče.
	létá.

Podtrhněte, kdo něco dělá = podmět.

- Liška vidí.
- Sýkory zpívají (pějí), proto patří do skupiny pěvců

3. **Kde** se něco děje? Děti doplňují do tabulky z vět, kdo co **kde** dělá, řídí se příkladem.

*Lišky žijí **v lesících** i **v městských parcích**. Veverky žijí v lesích, parcích i na zahradách. Veverky šplhají po stromech, skáčou ve větvích. Mláďata přezimují jen pod hromadou listí nebo mechu.*

Kdo	dělá	kde
Lišky	žijí	v lesích
Lišky	žijí	v parcích
Veverky	žijí	
Veverky	žijí	

Veverky	žijí	
Veverky	šplhají	
Veverky	skáčou	
Mlád'ata	přezimují	

Podtrhněte, kdo něco kde dělá = příslovečné určení místa.

- Lišky nežijí ve smečkách (ve skupinách), žijí samy.
- Ještěrky žijí v okolí svého úkrytu, to jsou většinou díry v zemi.
- Samice sedí na vejcích, samci jim nosí jídlo.

4. **Kdy** se něco děje? **Jak dlouho?** Děti doplňují do tabulky z vět, co kdo **kdy**, případně **jak dlouho** dělá, řídí se příkladem.

Lišky žijí asi 12 let. Malé ještěrky se líhnou po 7 až 12 týdnech. Mravenci žijí jen krátce.

Kdo	dělá	kdy, jak dlouho
Lišky	žijí	12 let
Ještěrky	se líhnou	
Mravenci	žijí	

1. Někdo má **něco**, vidí **něco**, potřebuje **něco**, chce **něco**, jí **něco**... Děti doplňují do tabulky z vět, **co** kdo má, vidí, potřebuje..., řídí se příkladem.

2.

Ještěrky loví **hmyz, pavouky a stonožky**. Lišky loví myši, hlodavce, žáby a nemocné zajíce. Lišky rodí asi 4 mláďata. Veverky rodí 3 až 4 mláďata. Samice ještěrek klade 3 až 15 vajec do mělké jamky (díry). Samice sýkor snášejí 7-12 vajec. Lišky si vyhrabávají nory, v nichž žijí. Mláďata sají mateřské mléko minimálně první tři týdny života. Samci mají zelený hřbet, samice mají šedou barvu. Veverky mají různě zbarvenou srst (jsou rezavé, hnědé, šedé nebo černé, břicho mají vždy bílé). Veverky se živí šiškami (semínka), plody stromů a také houbami.

kdo	dělá	něco
Ještěrky	loví	hmyz
Ještěrky	loví	pavouky
Ještěrky	loví	stonožky
Lišky	loví	
Lišky	loví	
Lišky	loví	
Lišky	rodí	
Veverky	rodí	

Samice	klade	
Samice	snášejí	
Lišky	si vyhrabávají	
Mláděta	sají	
Samci	mají	
Samice	mají	
Veverky	mají	
Veverky	se živí	
Veverky	se živí	
Veverky	se živí	

- **Podtrhněte v textech červenou barvou, kdo něco **dělá** = přísudek.**
- **Podtrhněte v textech modrou barvou, **kdo** něco dělá = podmět.**
- **Podtrhněte v textech zelenou barvou, kdo/co **kde** dělá = příslovečné určení místa.**
- **Podtrhněte v textech žlutou barvou, kdo/co **kdy** dělá = příslovečné určení času.**

Liška obecná

Lišky obecné jsou v ČR nejrozšířenějšími psovitými šelmami (vypadají jako psi). Patří mezi savce.

Lišky žijí v lesících i v městských parcích. Lišky nežijí ve smečkách (ve skupinách), žijí samy. Vlci žijí často sami.

Typickým znakem lišek je zrzavá srst a dlouhý ocas. Lišky jsou vysoké 30 až 40 cm, dlouhé jsou až 140 cm, včetně oháňky (=ocasu). Lišky loví myši, hlodavce, žáby a nemocné zajíce. Živí se také hmyzem a rostlinami. Lišky rodí asi 4 mláďata. Mláďata sají mateřské mléko minimálně první tři týdny života. Lišky žijí asi 12 let.

Lišky si vyhrabávají nory, v nichž žijí. Aktivní jsou hlavně v noci.

Ještěrka obecná

Ještěrky obecné patří k našim nejrozšířenějším plazům. Jsou chráněné (nesmí se zabít ani sbírat).

Žijí na loukách, na kraji lesů i v horách. Ještěrky žijí v okolí svého úkrytu, to jsou většinou díry v zemi. V říjnu hledají ještěrky úkryt, kde přezimují. Vylézají opět v dubnu.

Ještěrky v dospělosti měří až 20 centimetrů. Samci mají zelený hřbet, samice mají šedou barvu. Na povrchu těla mají šupinky. Ještěrky loví hmyz, pavouky a stonožky. Typické pro ještěrky a ostatní plazy je, že se liší samci od samic. Samice ještěrek klade 3 až 15 vajec do mělké jamky (díry). Malé ještěrky se líhnou po 7 až 12 týdnech. Mláďata přezimují jen pod hromadou listů nebo mechu.

Jejími predátory jsou čápi, volavky, lišky a další.

Veverka obecná

Veverky obecné jsou hlodavci. Patří mezi savce.

Veverky žijí v lesích, parcích i na zahradách. Veverky šplhají po stromech, skáčou ve větvích. Ve větvích si také staví hnízdo.

Veverky mají různě zbarvenou srst (jsou rezavé, hnědé, šedé nebo černé, břicho mají vždy bílé). Tělo mají dlouhé 20 až 30 cm. Veverky poznáme podle mohutného ocasu, který jim pomáhá při pohybu ve větvích. Veverky se živí šiškami

(semínka), plody stromů a také houbami. Veverky rodí 3 až 4 mláděta. Samice kojí mláděta až 10 týdnů. Mohou mít za rok i dva vrhy (2x rodí mláděta). Žijí asi 3 roky.

Jejich predátory jsou káňata nebo kuny.

Mravenec lesní

Mravenci lesní jsou hmyz.

Žijí v lesích, proto se jmenují lesní. Mravenci žijí ve skupinách. Staví si hnízda, která se jmenují mraveniště. Jsou víc než 1 metr vysoké.

Mravenci jsou černohnědí (až černí), hrud' je červenohnědá. Mravenci mají speciální zuby, které se jmenují kusadla. Kusadla mají mnoho funkcí. Mravenci kusadla používají k obraně a k jídlu. Mravenci jsou všežravci. Živí se různým hmyzem. Samice produkují ročně až 2 milióny vajíček, která se postupně přemění na larvy. Larvy se pak zakuklí. V kuklách se larva mění na dospělé mravence, kteří se z kukly vylíhnou. Říká se tomu dokonalá proměna. Mravenci žijí jen krátce.

Sýkora koňadra

Sýkory koňadry jsou malým druhem ptáka. Sýkory zpívají (pějí), proto patří do skupiny pěvců. Jsou nejrozšířenějším druhem sýkor. Sýkorky létají rychle. Sýkorky poznáme podle hlasitého zpěvu.

Žijí v lesích, parcích i zahradách. Samice staví hnízda v korunách stromů.

Na těle mají peří. Koňadry jsou hodně barevné. Mají žluté břicho s černým pruhem a černou čepičku. V létě se sýkorky živí hmyzem, ale v zimě se živí semeny. Samice sýkor snášejí 7-12 vajec. Samice sedí na vejcích, samci jim nosí jídlo.

➤ **Zahrajte si překládačku, učitel nebo děti zadávají vždy rubriku kdo (ideálně se využijí zvířata, tj. veverka...)**

1. Kdo?
2. Co dělal?
3. Kde?
4. Kdy?
5. S kým?